

HANKISS ÁGNES

Az Iszlám Állam titkosszolgálat

DIVERZIFIKÁCIÓS FOLYAMATOK

Az Iszlám Állam felett aratott katonai győzelemből elhamarkodott volna levonni azt a következtetést, hogy maga a terrorszervezet is megsemmisült. A Kalifátus bukását követő diverzifikációs folyamatok valószínűleg átrajzolják a dzsihadista terrorizmus térképét: újjáéledő földrajzi góccok és új központok keletkezhetnek, elsősorban Líbiában, Délkelet-Ázsiában, Közép-Ázsiában és Afganisztánban. A francia CAT (Centre d'Analyse du Terrorisme) elnöke, Jean-Charles Brisard hívta fel a figyelmet arra, hogy az Iszlám Állam filiáléi ezekből a régiókból már eddig is több európai támadásban feltűntek. „Ez azt jelenti, hogy az a műveleti képesség, hogy kiterjesszék a fenyegetést más térségekre, megvan és meglesz a jövőben is.”¹

Az átrendeződő szervezetek, a régi és új csoportok, „filiálék” pedig új vezetőkre találhatnak. Szakértői elemzések valószínűsítették, hogy bin Laden legidősebb fia, Hamza egyesítheti az al-Kaida és az Iszlám Állam maradványait. Bár a képet árnyalta, és talán rivalizációs konfliktusokat is előre vetített, hogy sok év után először al-Bagdadi nyilvános videóüzenettel bizonyította be, hogy életben van. A vezetésre már gyermekkorában kiszemelt Hamza bin Laden annak a művelt, nagy tudású, fanatikus nőnek, a gyermekpszichológus Khaira Sabarnak a fia volt, akire férje és az al-Kaida vezetése stratégiai tanácsadóként tekintett. „Családnevének köszönhetően a szervezet követőinek a szemében a fiatal bin Laden a szervezet dicsőséges napjaihoz való visszatérést jelenti. Ráadásul azt remélik, hogy fiatal kora miatt »az Al-Qaeda jövő generációját« jeleníti meg, és sikerül majd visszahoznia

¹ Chute de Daesh: « Ça ne veut pas dire que la menace a disparu », RMC (Interview de Jean-Charles Brisard, Président du CAT), 24 mars 2019.

a szervezetbe azokat a fiatalokat, akik inkább vakon követték az Iszlám Államot.”² 2015 elejétől Hamza bin Laden többször is megjelent a nyilvánosság előtt – kizárólag hangfelvételekkel. Az USA és Izrael elleni terrortámadásokra szólított fel, majd 2016-ban a Nyugat elleni merényletek folytatását szorgalmazta; a „Mindannyian Osama vagyunk” című hangüzenetben pedig bosszút helyezett kilátásba apja haláláért. 2019. július 31-én azonban amerikai hírszerzési forrásokból származó és a világsajtóban megjelent információ szerint Hamza bin Laden meghalt. Az al-Kaida jelenlegi vezetőjét, al-Zawahirit viszont saját szervezetében is sokan árulónak tartják, és az Iszlám Állam vezetése is ellenszenvvel és erős gyanakvással tekintett rá. A bizalmatlanság mélyebb okáról nem sok adattal rendelkezünk. Akad egy kevésbé ismert és elég talányos epizód al-Zawahiri életéből, amelyet a dzsihadista terrorszervezetek egyik legjobb ismerője, Ali Soufan említ meg a könyvében, de nem fejt ki bővebben.³ 1996 végén Zawahiri – aki bin Laden és Rahman sejk harcostársaként, az afgán dzsihad veteránjaként és az Egyiptomi Iszlám Dzsihad (EIJ) vezetőjeként vélhetőleg az orosz titkosszolgálat előtt sem ismeretlen – Oroszországba utazik, hogy csecsen dzsihadistákkal találkozzon. Az EIJ két operatív emberével, egy csecsen segítővel és 6400 dollárral Azerbajdzsánból furgonnal lépik át az orosz határt. Kereskedőknek mondják magukat, de érvényes okmányok híján az oroszok letartóztatják őket. Al-Zawahiri laptopját Moszkvába küldik elemzésre. Hat hónap börtönre ítélik, de a vizsgálat befejeztével ötöt leöltöztetnek tekintenek, és szabadon engedik. Zawahiri Azerbajdzsánba siet, és sikeresen felveszi a kapcsolatot a csecsen dzsihad embereivel. Nem tudni, hogy az orosz biztonsági szervek mire jutottak vele fogságának öt hónapja alatt, és mi magyarázhatja a meglepő engedékenységet. A kérdésre csak az oroszországi dokumentumok adhatnának tényszerű választ. Mindenesetre Zawahiri súlyos gyomorfekélyel érkezik vissza Afganisztánba.

Az Európára veszélyt jelentő fejlemények megítélésében azonban elsősorban a *visszatérő harcosokban* rejlő fenyegetést kell mérlegelnünk. A visszaszivárgás valójában már 2016-ban megkezdődött. A német szolgálatok akkori becslése szerint a visszatérő idegen harcosoknak csupán a 10 százaléka ábrándult ki magából

² Jihadi Websites Monitoring, ICT.org.il

³ Ali Soufan: *Anatomy of Terror*, W. W. Norton and Company Inc., 2018.

a dzsihadista ideológiából.⁴ Az Iszlám Állam területi összeomlása pedig azzal járhat, hogy az életben maradt dzsihadisták, közöttük olyanok is, akik kínzásokban és gyilkosságokban vettek részt, még többen elindulnak Európa irányába. Akár olyanok is, akik eredendően nem Európából érkeztek Irakba vagy Szíriába. Visszaérkezésükre az európai országok nincsenek felkészülve: sem személyazonosságuk megállapítására alkalmas adatbázissal és eszköztárral, sem pedig a visszatérők kezelésére vonatkozó jogszabályok és gyakorlatok harmonizációjával. Az Európai Parlament számára készült kimutatás szerint az ISIS-hez csatlakozó mintegy 4558 idegen harcos közül 2018 májusáig 1192-en tértek vissza uniós országokba; legnagyobb számban Angliába, Németországba és Franciaországba. Kérdés persze, hogy mindazok, akiknek a jelentés készült, fontolóra vették-e avagy politikai céljainak megfelelően bagatellizálták a benne foglalt vészjelzést. Robert Simcox szkeptikus megállapítása valós dilemmát tükröz: „A megbocsátás, a bebörtönzés elmaradása, a meghagyott útlevel, önkormányzati lakhatás és felkínált segélyszolgálat aligha fogja visszatartani az idegen harcosokat az utazástól. Dánia megtévedt fiatalokként kezeli őket – akkor is, ha vadállatias gyilkosságokban vettek részt. Az európai országokban sokan érvelnek azzal, hogy ha elítélik őket, szívükben még nagyobb gyűlölettel fordulnak a Nyugat felé.”⁵ Mélyinterjúk készültek 2016-ban olyanokkal, akik meghasonlottak, kiábrándultak, és megszöktek az ISIS-ből, de a szakítás sokuknál nem jelentette egyben a belső elköteleződés felszámolását is: „...a visszatérők közül sokan még mindig hisznek az úgynevezett Kalifátus álmában, továbbra is osztoznak a társadalmi és ideológiai kötelékekben azokkal, akik most is Irakban és Szíriában vannak, tartják velük a kapcsolatot, és bevallják, hogy visszavágnak a csatamezőre.”⁶

⁴ Thomas Hegghammer: *The Future of Jihadism in Europe: A Pessimistic View, Perspectives on Terrorism*, Volume 10, Issue 6, 2016.

⁵ Robert Simcox: *When ISIS Fighters Return Home, Commentary Terrorism*, The Heritage Foundation, March 21, 2018.

⁶ A. Speckhard, Ardian Shajkovci, Ahmet S. Yayla: *Defeating ISIS on the Battle Ground as well as in the Online Battle Space: Considerations of the “New Normal” and Available Online Weapons in the Struggle Ahead*, Volume 9, No. 4, Special Issue Winter 2016.

ALVÓ SEJTEK

Gilles de Kerchove, az EU terrorellenes koordinátora már 2016 végén felhívta a figyelmet arra, hogy az Unió országaiból az Iszlám Államhoz csatlakozó, majd Európába visszatérő idegen harcosok egy része valódi személyazonosságát rejtve az ISIS titkosszolgálatától – arabul az Emnitől, fárszi nyelven az Amniyattól – kapott küldetéssel tért haza, és szíriai irányítójukkal titkos alkalmazásokon keresztül tartják a kapcsolatot.⁷ „Az ISIS informátoraitól származó belső jelentések felfedték, hogy az Emni operatív embereinek százait helyezte el az Európai Unió országaiban” – fejtette ki 2017-ben Ahmet S. Yayla, a török terrorellhárítás volt vezetője, az amerikai George Mason Egyetem professzora és szerzőtársa.⁸ Az Amniyat tevékenységéről is igen pontos összefoglalást adott az *Arab Weekly*-ben 2017 márciusában megjelent elemzés: „Az Amniyat most az alvó sejtek koordinálására összpontosít... Ahogy a dzsihadisták a Kalifátusukra nehezedő egyre növekvő katonai nyomás alá kerülnek, a terrorizmus szakértőinek elmondása szerint az Amniyat alternatív parancsnoki központok felállítására készül...”⁹ Abban a kézikönyvben pedig, amelyből fent olvashatók részletek, nyugati országokban toborzott követőiket kívánták megtanítani személyazonosságuk fedésére, a titkosított kommunikáció fortélyaira, a pénzszerzés módszereire, fegyverhasználatra, bombakészítésre, a figyelés előli elrejtőzés technikáira és arra, hogyan hozzanak létre alvó sejtet, és hozzák működésbe, amikor majd szükséges. Kérdés, hogy az alvó sejtek a Kalifátus összeomlása után központi irányítás és támogatás nélkül maradván szétesnek és szétszélednek, vagy a tovább élő és megújuló hálózatok integrálják őket. Hiszen a visszatérők korábban Szíriában és Irakban olyan új kapcsolatokra is szert tettek, amelyek rendkívül erős alapot, terrorcselekményekben és harcokban való közös részvételen, közös kiképzéseken és közös életvitelen nyugszanak, és így akár kapcsolati láncot, hidat alkothatnak az alvó sejtek, radikális iszlamista közösségek és az Európán kívüli irányítási gócok között. Kulcskérdés lehet, hogy az Iszlám Állam megmaradt vagy újjáalakuló vezetése felveszi-e a kapcsolatot azokkal a visszatérőkkel, akikről az Amniyat részletes nyilvántartással, személyi adatokkal rendelkezett. Nehéz volna megmondani, hogy az ISIS titkosszolgálatának kü-

⁷ Ed Blanche: *The Arab Weekly*, UPI Marc 20, 2017.

⁸ A. Speckhard and Ahmet S. Yayla: *The ISIS Emni: Origins and Inner Workings of ISIS's Intelligence Apparatus, Perspectives on Terrorism*, Vol. 11. No 1. 2017.

⁹ Ed Blanche, uo.

lönböző rendű és rangú életben maradt vezetői és tagjai hova menekültek, és mit vihettek magukkal az Amniyat adatbázisából, névlistákból, információs és anyagi forrásokból és azokból a képességekből, amelyeknek a lebecsülése, figyelmen kívül hagyása – a francia szolgálatok vezetői szerint – a 2015-ös súlyos felderítési kudarc legfőbb oka volt. Nem ismerték fel időben, hogy az ISIS titkosszolgálata a nyugati szolgálatokhoz hasonlítható, és nagy részben tőlük eltanult eszköztárral rendelkezik. „Jelenleg jól ismerjük az organigramot és azt a módot, ahogyan az úgynevezett Iszlám Állam megszervezi magát. Sokat fejlődtünk ezen a téren” – nyilatkozta Bernard Bajolet, a francia hírszerzés, a DGSE vezetője a parlamenti vizsgálóbizottság előtt 2016 májusában, azaz hat hónappal a párizsi terrortámadás után. Patrick Calvar, az elhárítás, a DGSi vezetője pedig ugyanitt az emberi forrásra épülő felderítés, a HUMINT csődjéről beszélt.¹⁰ Eitan Azani hívta fel írásában a figyelmet a *másodlagos központok* jelentőségére az ISIS bukása utáni korszakban.¹¹ Úgy véli, 2015 óta az Iszlám Állam másodlagos központokat, befolyási övezeteket hozott létre a Közel-Keleten, Ázsiában, Afrikában és a Fülöp-szigeteken, miközben Nyugaton terrorista-hálózatokat épített, és magányos terrorcselekményekre buzdított. Operatív módszerei az al-Kaida 9/11 utáni gyakorlatára emlékeztetnek. A toborzás, a támogatás, a műveleti tevékenység és a finanszírozás kapcsolati hálókon, illetve hálózatépítéssel nyugszik. A Kalifátus bukása után, visszahúzódva a föld alá, a régi-új ISIS a másodlagos központokból, súlyponti színterekről folytatja a tevékenységét; versenyben az al-Kaidával területekért, emberekért és forrásokért. A másodlagos központok az Iszlám Állam összeomlása utáni korszakban elsődleges műveleti központokká válhatnak, még ha csak virtuális formában is. Magyarország biztonságának a szempontjából a lehetséges másodlagos központok közül Közép-Ázsia játszhat meghatározó szerepet. A földrajzi közelség miatt pedig a Balkánra visszatérő harcosok további radikalizációja sem hagyható figyelmen kívül. 2017. júliusi adatok szerint a volt szovjet köztársaságokból 8717-en, a Balkánról 845-en csatlakoztak Szíriában és Irakban az Iszlám Államhoz.¹² Pontosabban: ennyiről tudunk. Nem látunk a jövőbe – de a várható fejlemények és az Európát fenyegető veszélyek mérlegelésében semmiképpen sem hagyhatjuk figyelmen kívül az Iszlám Állam titkosszolgálatának, az Amniyatnak a működését és lehetséges utóéletét.

¹⁰ Matthieu Suc: *Les espions de la terreur*, Harper Collins, 2018.

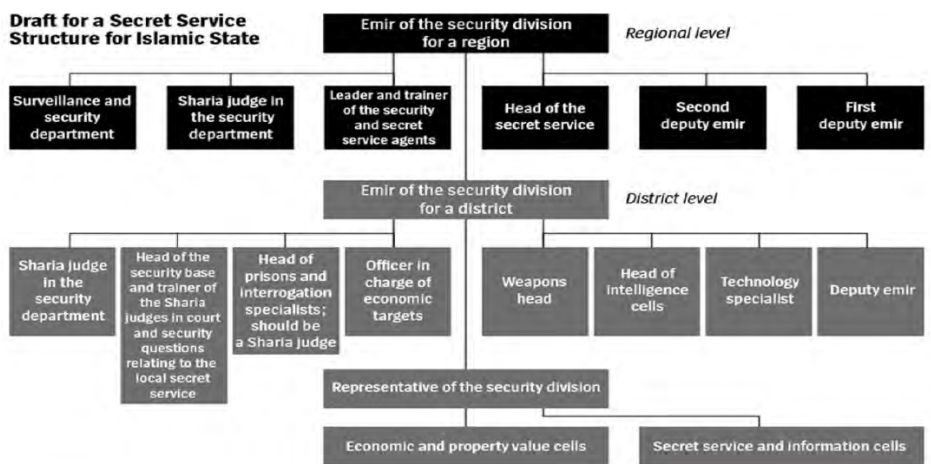
¹¹ Dr. Eitan Azani: *Global Jihad – The Shift from Hierarchal Terrorist Organizations to Decentralized Systems*, ICT.org.il, May 2018.

¹² Richard Barret: *Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees*, The Soufan Group, thesoufancenter.org, October 2017.

AZ AMNIYAT FELÉPÍTÉSE ÉS KÜLSŐ MŰVELETEI

A dzsihadista terrorszervezetek biztonsági rendszerének a felépítésében és a kiképzésekben olyan szakemberek játszottak kulcsszerepet, akik korábban állami szolgálatban szerezték meg a szükséges tapasztalatokat. Bin Laden al-Kaidájában az egyiptomi katonatiszt, Saif-al-Adel, a globális dzsihad egyik legfelkészültebb harcosa tartotta kézben a biztonsággal összefüggő feladatokat. A képzett, angolul tudó, pókerarcú, mindenkiel bizalmatlan dzsihadista felett bin Laden személyes biztonságáért, meghatározta és irányította a szervezet hírszerzési és elhárítási műveleteit, kommandóstanfolyamokat tartott, de mint kiképző ő maga csak a legjobbakkal foglalkozott, azokkal, akiket különleges feladatokra szántak.

Az ISIS titkosszolgálatának az alapítója, Haji Bakr (eredeti nevén Samir Abd Muhammad al-Khelifawi), vagy ahogyan sokan emlegették, „Lord of the Shadows”, volt iraki hírszerző ezredes a kémelhárításon és a hírszerzésen kívül Szaddám Huszein totalitárius rendszerének a mintájára a mindenre kiterjedő belső elhárítást is beépítette az Amnyiat feladatkörébe. Különös figyelmet fordított a belső ellenőrzés többretű mechanizmusára. Bakr halála után észak-aleppói házában találták meg az Amnyiat létrehozásának alapjául szolgáló, 31 oldalas kézírásos tervezetet, az általa készített szervezeti ábrával együtt:¹³

Graphic: A digital rendering of Haji Bakr's Islamic State organigram.

¹³ Christoph Reuter: *The Terror Strategist. Secret Files Reveal the Structure of Islamic State*, Spiegel Online, April 18, 2015.

A kiképzők között kitüntetett szerephez jutottak a csecsenek és az üzbégek. Az Aleppóban lefoglalt dokumentumok között találták meg azt a listát is, amely a lázadó csoportokba, a kormányerők soraiba és az al-Nuszra szervezetébe beépült informátorok nevét tartalmazta. Befolyásos családokba küldtek kémeket, hírszerzésre gyerekeket is kiképeztek, az idegen harcosokról pedig széles körű adatbázist hoztak létre. Haji Bakr az ügynökei számára összeírta a legfontosabb teendőket. Például:

- listát készíteni a legbefolyásosabb családokról
- megállapítani, hogy ezeknek a családoknak kik a legbefolyásosabb tagjai
- felderíteni a jövedelmük forrásait
- megállapítani a város lázadó egységeinek a méretét és a nevét
- felderíteni törvénytelen cselekedeteiket (a saría törvénye szerint), amelyekkel zsarolni lehet őket, ha szükséges

„Egy ideig kiképzést kapnak, és akkor elindítjuk őket” – jegyezte fel, majd utóiratként még hozzáfűzte: „...mindegyik városban kiválaszthatunk néhány olyan testvért, aki feleségül veszi a legbefolyásosabb családok lányát, abból a célból, hogy biztosítsuk a beépülést ezekbe a családokba, anélkül, hogy tudnának róla.” A vezetők al-Bab városban tanyáztak, a vallatásokat pedig főként az aleppói szemklinikán végezték. Itt tartották fogva a nyugati foglyok többségét. A felső vezetők az utolsó időkben lehetőleg már a Telegramot is kerülték, videójátékok háttérén, kódolt üzenetekkel kommunikáltak az IP-cím elrejtésére és az előzmények törlésére használt protokollok szerint. Bakr – dezertálók elmondása szerint – Asszád titkosszolgálatával is ápolta a kapcsolatot. Beszámolók szerint olajat adtak el Asszádnak, vagy 2014-ben például a szír légiereő lázadókat bombázott az ISIS helyett, cserébe ők nem vették célba a szír hadsereget. Amikor a harcosok megbotránkoztak ezen, az Amnyiat válasza így hangzott: „Állam vagyunk, és azzal üzletelhetünk, akivel nekünk tetszik.”

Az Amnyiaton belül az Európában végrehajtott merényletekért a Külső Műveleti Parancsnokság (Amnyiat al-Kharji) felelt. Első vezetője al-Adnani volt, akinek 2016-os halála után al-Faransi vette át a vezetést. Eredeti nevén Abdelilah Himich, marokkói származású volt francia idegenlégiós, aki Szíriába érkezése előtt fél évet töltött Afganisztánban. Ő lehetett a párizsi és brüsszeli terrortámadások tervezőjének, Abdelhamid Abaaoudnak a szíriai főnöke. Al-Faransi irányította Európától

Dél-Ázsiáig azokat az operatív parancsnokokat, akikhez egy-egy meghatározott földrajzi régió tartozott, nemzetiségük és nyelvtudásuk szerint.

Az európai merényletek logisztikai támogatásának a biztosításáért Abu Ahmad (Osama Atar) felelt – ő a brüsszeli robbantásos terrortámadások elkövetőinek, a Bakroui fivéreknek az unokatestvére volt. Korábbi rakkai kiképzőtiszt, többszörös börtönviselt, akit korábban nagyszabású médiakampány szabadított ki a börtönből. Haddadi, a Salzburgban letartóztatott szír menekült részletesen elmondta, hogyan indították útnak Európába. Haddadi is – akárcsak Reda Hame, aki az Airbusnál dolgozott komputertechnikusként – korábban Abaaoudtól kapott tízlépcsős kommandóskiképzést. A kapcsolattartáshoz Abu Ahmad a török mobilszámát adta meg neki, pénzt is kapott, és elvitték a török határra. Ott az ISIS embere átvette, lefényképezte, és ellátta hamis útlevelekkel. Hajóval érkezett meg Görögországba. További pénzüsszeget a Western Unionon keresztül küldtek neki. Abu Ahmadtól Telegramon és a török mobilon kapott utasításokat. Ugyanezt a török mobilszámot találták meg egy cédulára írva az egyik robbantó zsebében a párizsi Stade de France-nál 2015 novemberében. Vallomásukban később többen is elmondták, hogy az üzenetekben biztonsági megfontolásból Abu Ahmadot Papának vagy Nagybácsinak kellett nevezniük.¹⁴ A Külső Műveleti Parancsnokság vezetőjeként említhető a rakkai parancsnok, dr. Samir is – ő lehetett az a rakkai emír, akit Masaripov, a Reina diszkó támadója felhívott a Taksim térről (bár nyílt forrásból eddig nem találtam az azonosságra konkrét bizonyítékot).

VIRTUÁLIS HADVISELÉS

A Külső Műveleti Parancsnokság felső vezetéséhez tartozott Rachid Kassim is, algériai származású francia computerszakértő, az Iszlám Állam fő internetes tervezője (*virtual planner*), célpontlisták és forgatókönyvek kidolgozója, aki videók tanúsága szerint maga is fejezett le túsokat Szíriában.¹⁵ Kassim virtuális ujjlenyomatát viselte magán az idős francia pap, Jacques Hamel meggyilkolása Nor-

¹⁴ Nuno Tiago Pinto: *The Portugal Connection in the Strasbourg-Marseille Islamic State Terrorist Network*, CTC Sentinel, November 2018.

¹⁵ Ed Blanche: *The shadowy men who control the ISIS killing machine*, thearabweekly.com, 19/03/2017. És: Matthieu Suc, id. mű.

mandiában, ő dolgozta ki a párizsi rendőrfőnök és felesége meggyilkolásának a forgatókönyvét (a gyilkos az ő Telegram-csoportjának a tagja volt), és ő instruíta a nizzai sétányon elkövetett terrortámadás elkövetőjét, Bouhlelt is.¹⁶ Rachid Kassim tervezte meg a 2016 szeptemberében felderített, a Notre-Dame székesegyház ellen készülő robbantásos merényletet, amelyet három olyan dzsihadista nő készült végrehajtani, aki korábban nem ismerte egymást, csupán Kassim kapcsolta össze őket a Telegramon keresztül.¹⁷ Rachid Kassim azonban csupán az egyike volt azoknak, akik a *virtuális hadviselés* műveleteit kidolgozták, és az ISIS kiberhadseregét működtették. Arról, hogy az Egyesült Kiberkalifátus (United Cyber Caliphate, UCC) és a korábbi különböző kiberegységek (például a Caliphate Cyber Army vagy az Islamic State Hacking Division) hogyan illeszkedtek az Amnyiat teljes építményébe, nem sok konkrét adattal rendelkezünk (Bakr az organigramját 2013-14-ben készítette el, a kiberhadviselés viszont csak 2015-től vált kulcsfontosságú stratégiai ágazattá...). Nadine Liv „Egyesült Kiberkalifátus” című részletgazdag tanulmányában egy szakértői csoport, a CNAS 2017-ben megjelent előrejelzését összegezve állapítja meg, hogy a fizikai harctéren elért győzelem nem lesz elég az ISIS legyőzéséhez, mivel válaszul az iraki és szíriai vereségére a terrorszervezet a biztonságos virtuális kalifátus felé fordul, amelyen keresztül irányíthat, külső támadásokra buzdíthat, és közben kiépítheti a maga finanszírozását, ami pedig lehetővé teszi, hogy tényleges területeket szerezzen vissza.¹⁸ A virtuális hálózati kapcsolat bizonyíthatóan fennállt az Iszlám Állam médiairányítása és a Srí Lanka-i robbantók között is. Thomas Joscelyn elemezte azokat a közleményeket (és csatolt videókat), amelyekben a területeit veszített Iszlám Állam vállalja a felelősséget a támadásokért.¹⁹ Az első bejelentés után az Amaq Newson közzétett második, hosszabb nyilatkozatban ezer áldozatról beszéltek, hangsúlyozták, hogy az elsődleges célpontok a keresztények voltak, és megneveztek néhányat a robbantók közül. A harmadik nyilatkozathoz egy fotót is csatoltak, amelyen a nyolc állítólagos elkövető áll a csoport zászlaja előtt. Csupán egyikük arca fedetlen – ő Zahran Hashim, az ideológus, aki koráb-

¹⁶ *French ISIS Recruit behind recent attacks tells followers to send head to Élysée Palace*, Jack Moore, Newsweek, 9/15/16 .

¹⁷ *ISIL'S Virtual Planners: A critical terrorist Innovation*, Daveed–Garstein–Ross and Madeleine Blackman, <https://warontherocks.com>, January 4, 2017.

¹⁸ Nadine Liv: *United Cyber Caliphate*, ICT Cyber Desk, ICT.org.il

¹⁹ Thomas Joscelyn: *Terrorists in Sri Lanka swore allegiance to ABU BAKR AL-BAGHDADI*, Long War Journal, April 23 2019.

ban teleszórta az online felületeket gyűlölettel teli üzeneteivel. Videón is látható, ahogyan a támadás előtti napon ugyanazok nyolcan, Hashim irányításával, hűséget fogadnak al-Bagdadinak. Tény, hogy a Srí Lanka-i hatóságok valóban Hashimot jelölték meg mint első számú gyanúsítottat, és a robbantások előtt egy héttel Hashim neve szerepelt a külföldi szolgálattól érkezett hírszerzési információkban is. Hasonló, hűségesküt mutató videót tett közzé az ISIS néhány nappal a támadás előtt például a würtzburgi vonat, a berlini karácsonyi vásár és a manchesteri aréna támadóiról és az idős normandiai pap kivégzőiről is.

A virtuális hadviselés azonban a propagandán, a toborzáson, a tervezésen és a műveleti irányításon kívül *megtévesztő műveletek* megvalósítását is magában foglalja. Magam az európai terrortámadások hálózati hátterét elemezve jutottam arra, hogy a dzsihadista médiában a magányos elkövetésre szólító buzdítás és eligazítás az esetek többségében aligha volt több vagy más, mint a félelem szétterítésére és a terrorelhárítás megzavarására irányuló lélektani hadviselés eszköze, amely tervezett médiaüzeneteken, illetve a közösségi médián keresztül jutott el a célközönséghez.²⁰ Hasonló összefüggésre gondolhatott Marc Trevidic, Franciaország nyugalmazott vezető terrorelhárítási bírása is, aki a magányos farkasok képzetét „füstfelhőnek” nevezte, amely csupán azt a célt szolgálja, hogy a még nagyobb támadásokról elterelje a szolgálatok figyelmét.²¹ „Számos cselekmény csak azért történik, hogy közben valami még súlyosabb dolgot készíthessenek elő.”²² Megállapítását két évvel később a francia szolgálatoktól származó információk is alátámasztották. Az Amnyiat hamis célpontokat nevezett meg és tett közzé azért, hogy elterelje a terrorelhárítás figyelmét a valóságos célpontokról. A brüsszeli repülőtér robbantójának, Laachrouinak a számítógépén találták azt a nyilatkozatot, amelyben az Iszlám Állam a labdarúgó-Európa-bajnokság megtámadását ígéri. Laachroui a számítógépén hagyott feljegyzések szerint egy furgont akart volna telerakni hétkilónyi robbanóanyaggal. Tizenöt nappal a brüsszeli merényletek után a letartóztatott Abrini és társa is megerősítette a vallomásában az Európa-bajnokságot mint célpontot. De nem történt semmi, ami tényleges előkészületre utalhatott volna. Viszont amint a bajnokság

²⁰ Hankiss Ágnes: *A magányos farkas legendája. Terrorista hálózatok, Arc és Álarc*, 2017/ősz-tél. (The legend of the lone wolves. Journal of Strategic Security, Vol. 11/2. pp. 54–72.)

²¹ *The Telegraph*, 29, March, 2016.

²² Marc Trevidic: RTL. fr. 15/09/2016

elkezdődött, az egyik külföldi szolgálat megosztotta a francia elhárítással azt az információt, hogy húsz terrorista merényletre készül a Louvre ellen. De ezt az értesülést sem igazolták további adatok. Hetekkel később, a nizzai terrortámadás után vetődött fel, hogy nem az Amnyiat által terített dezinformáció volt-e mind az Európa-bajnokság, mind a Louvre ellen készülő terrortámadás tervének a megszellőztetése, amely csupán arra szolgált, hogy elterelje a terrorelhárítás figyelmét, és megossa az erőit. Már 2015 novemberében, a párizsi terrortámadás másnapján az Iszlám Állam a Twitteren kilátásba helyezte a riói olimpiát mint célpontot, amit a francia elhárítás egyik vezetője „etelési stratégiának” nevezett, és az Amnyiatnak tulajdonított. „Megjelölnek számos célpontot, ami arra ösztönöz bennünket, hogy megtegyük a védelmi intézkedéseket. Tudják, hogy ez hosszú távon gyengít minket.”²³ A francia elhárítás úgy vélte, előfordult már hasonló a dzsihadista szervezetek történetében. 2001. július végén Dubajban letartóztatták Djamel Beghalt, akit a párizsi amerikai követség elleni támadás előkészítésével vádoltak. A francia vizsgálóbíróknak később bevallotta, hogy járt bin Ladennél Afganisztánban, és öngyilkos merényletre készült. A tőle nyert információk alapján a nyugati titkosszolgálatok biztosra vették, hogy Európában merényletek várhatók. De Európában – akkor – semmi sem történt. Csak az Egyesült Államokban egy hónappal később: 2001. szeptember 11-én. Az al-Kaida Beghalt csalinak használhatta, és járulékos veszteségnek tekintette. Az amerikaiak az Európára vonatkozó információt annak a Khalid Sejk Mohamednek, 9/11 kitervelőjének a lehallgatásából nyerték, aki egyébként mindig rendkívül szűkszavúan és óvatosan beszélt, most viszont szándékosan kiadott egy jelentős információt egy vélhetőleg megfigyelt vonalon azért, hogy elterelje a figyelmet az USA-ban már javában folyó előkészületekről.

Az Amnyiat dezinformációs műveleteit továbbgondolva felmerült bennem az is – noha elegendő adat híján egyelőre nehezen tudnám bizonyítani –, hogy a már valóban operatív előkészítés alatt álló támadások látszólag logikátlan beharangozása arra is alkalmas lehetett – egyik korábbi írásomban mutattam be konkrét példákat is²⁴ –, hogy hitelesítse a későbbi hamis célpontokat. Vagyis ebben az esetben a megtévesztés köre többszörös: hamis célpontok fedik el a valódi

²³ Matthieu Suc, id. mű

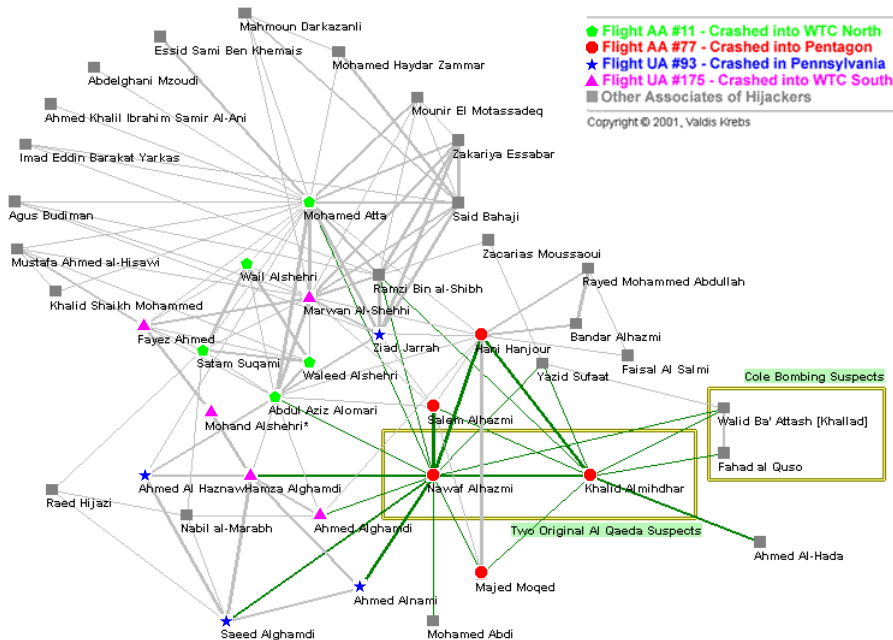
²⁴ Hankiss Ágnes: *A magányos farkas legendája. Terrorista hálózatok, Arc és Álarc*, 2017/ősz-tél. (The legend of the lone wolves. Journal of Strategic Security, Vol. 11/2. pp. 54–72.)

célpontokat, és valódi célpontok felfedése hitelesíthet későbbi hamisakat. A dzsihadista médiában kiszivárogtatott operatív információk valóságtartalmának a megítélése azonban azért sem egyszerű, mert úgy tűnik, kibocsátóik igen ügyesen és célirányosan keverik és cserélgetik a valóságos tartalmak és a dezinformációk lapjait. Ami egy adott pillanatban csupán megtévesztésül, a lélektani hadviselés eszközeként szolgál, hónapokkal vagy évekkel később testet ölthet terrorcselekmények véres valóságaként.

A PÓKHÁLÓ-SZERKEZETŰ HÁLÓZAT

A fedett, illegális hálózatok kutatása a legális hálózatok tudományának a nyomvonalát követve indult el a biztonságkutatásban. A legális társadalmi hálózatok szerepét a magyar Barabási Albert- László munkái állították a közérdeklődés és a társadalomkutatás fókuszába, a leírásukhoz használt matematikai képletek és számításmódok kidolgozása pedig elsősorban magyar matematikusok, Erdős Pál és Rényi Alfréd nevéhez fűződik. A 9/11-et megelőző felderítési kudarc utólagos vizsgálata²⁵ tárta fel, hogy a hálózati szempontú elemzés már egy évvel korábban, a USS Cole elleni robbantásos merénylet kivizsgálásakor rávilágíthatott volna Mohamed Atta személyének a jelentőségére. A USS Cole elleni merénylet tettese, Khaled Malajziában találkozott két másik terroristával, al-Hamzival és al-Midharal, ahol találkoójukat rögzítették. Ha nem csupán kettőjük mozgását követték volna, miután visszatértek Kaliforniába, hanem a kapcsolatokat kibővítették volna a közvetett, másodlagos kapcsolatokkal is, a hálózati térkép már akkor megmutatta volna Mohamed Atta központi szerepét és körülötte mindazokat, akik felszálltak a repülőgépekre 2001. szeptember 11-én.

²⁵ Valdis Krebs: *Connecting the Dots. Tracking Two Identified Terrorists*, Orgnet.com

A hálózati elemzés célja mindig annak a kapcsolatrendszernek a feltárása, amelyen keresztül a terrorcselekmények megvalósulhatnak – legyen szó akár a terrorszervezetek finanszírozásáról, médiagépezetükről, segítő- és toborzóhálózataikról, a merényletek tervezéséről és végrehajtásáról. A finanszírozás vonatkozásában a műveleti költségek eljuttatásának a követésén kívül a kapcsolati háló felderítési többletet nyújthat más vonatkozásokban is. A terrortámogató NGO-k azonosítását segítheti azzal, hogy látótérbe hozza azokat a köztes kapcsolatokat, amelyek összekötik a terrorszervezetet vagy a titkos sejteket a nyíltan működő civil szervezetek, jótékonysági egyesületek naiv aktivistáin keresztül az irányítókkal, a beavatott működtetőkkel. 2019. április elején nyilvánosságra hozott adatok szerint az iraki szolgálatoknak és a párizsi Terrorizmuselemző Központnak (CAT) sikerült azonosítania az Iszlám Állam 12 francia tagját, akikre a legsúlyosabb büntetés vár Irakban, és akiknek a CAT készítette el és tette közzé a profilját.²⁶ Kapcsolataikat vizsgálva kiemeli a segélyszolgálat fedésében működő Sanabil egyesületet, amely 2015 januárja óta minden elkövetett terrortámadással közvetve vagy közvetlenül összefüggésbe hozható.

²⁶ Qui sont ces 12 Français que l'Irak va juger pour appartenance à l'EI? (identifiés par le CAT), CAT, 2 avril 2019.

A vizsgált csoport kiválasztása mindig az elemzés célját tükröző szempont alapján történik. A kapcsolati térkép nem mutatja meg azokat a kapcsolatokat, amelyek az egyes szereplőket más, a célzott körön kívüli szereplőkhöz kötik. Például: egy terroristasejt kapcsolati hálójának a vizsgálatába nem tartozik bele (csupán indokolt esetben) a családtagokhoz vagy szomszédokhoz fűződő viszony. A hálózatok különböző mutatókkal jellemezhetők (a kiszámításukhoz használatos képletekre itt nem térve ki): 1. Sűrűség (*Density*): megmutatja, hogy a csoportban potenciálisan hány kapcsolat jöhet létre a tagok között. 2. Középpontiság (*Centrality*): egy-egy szereplő kapcsolatainak a száma. 3. Közelség (*Closeness*): azoknak a legrövidebb elérési utaknak az átlaga, amelyeken keresztül valaki eljuthat az összes többihez. 4. Közteség (*Betweenness*): megmutatja, hogy egy-egy szereplőn mint közvetítőn keresztül hányan juthatnak el a legrövidebb úton egy másik szereplőhöz.

A nyílt, legális hálózatokban az erős és intenzív kapcsolatok mutatják meg a legfontosabb összefüggéseket: kik a közösség kulcsszereplői, formális és informális értelemben meghatározó személyiségei. A terrorista sejtekben és szervezetekben azonban rendszerint az erős kapcsolat mutatkozik gyengének, mivel a fedett hálózatok tagjainak éppen a legfontosabb kapcsolatokat kell jól elrejtetniük, és a kapcsolatfelvételt a feladat végrehajtásához szükséges minimumra csökkenteniük. A 9/11-et végrehajtó 19 halott terrorista kapcsolati hálójában Krebs azokat a múltból származó kapcsolatokat tekintette a legerősebbnek, amelyek rokonságra vagy szomszédságra, esetleg közös iskolai évekre vagy közös kiképzésre épültek. Attól fogva azonban, hogy beléptek az Egyesült Államokba, többé nem találkozhattak. A kapcsolati háló mélyebb rétegeit csak az utólagos elemzés tárhatta fel. Ahogyan csak jóval később válhatott világossá az is, hogy bin Laden nagyon tudatosan tervezett a működő és az alvó kapcsolatok sajátos dinamikájával. A terroristákat úgy osztották szét, hogy akik repülési tanfolyamokon vettek részt, nem ismerhették azokat, akikkel később egy repülőgépre kerültek. Mohamed Atta, a csapat vezetője állt a középpontban: ő rendelkezett a hálózaton belül a legátfogóbb kapcsolatrendszerrel és a legtöbb információval. Felderítési szempontból ez azért jelentős adat, mert az ő kiesése összeroppanthatta volna az egész hálózatot. Krebs következtetéseit egyébként egy tíz évvel később bin Laden abbottabadi házában talált videó is igazolta. A videón azt a 2001 novemberében Afganisztánban tartott találkozót rögzítették, amelyen Osama bin Laden elmesélte szobányi hallgatóságának 9/11 előkészítésének a történetét. „*Nem mindenki tud-*

ta... (nem hallható). Mohamed (Atta) az egyiptomi családból (az al-Kaida egyiptomi csoportjára vonatkozik) volt a csoport vezetője... A testvérek, akik vezették a műveletet, minden, amit tudtak, hogy mártíromságra készülnek, és mindegyiküket megkértük arra, hogy menjenek Amerikába, de semmit sem tudtak a műveletről, egy betűt sem. De gyakoroltak, és nem fedték fel előttük a műveletet egészen addig, amíg ott nem voltak, és csak mielőtt felszálltak a gépekre... Azok, akik gyakorolták a repülést, nem ismerték a többieket. Az egyik csoport tagjai nem ismerték a másik csoportot.”²⁷

Az al-Kaida hálózata a 9/11 előtti korszakban alapvetően központi irányítással működött. A viták és véleménykülönbségek megmaradtak a bin Laden körüli szűk vezetői körben, és a döntést végül bin Laden hozta meg. Így történt a 9/11-es terrortámadás tervével kapcsolatban is. A New York-i terrortámadás tervezője, Khalid Sejk Mohamed, akinek az unokaöccse követte el a korábbi robbantásos merényletet a World Trade Center ellen, már kamaszkorában Kuwaitban amerikai repülőgépek elleni merényletről írt színdarabot, majd évekkel később Észak-Karolinában dolgozta ki „The Planes Operation” néven a későbbi New York-i terrortámadás forgatókönyvét. A tervet bin Laden első hallásra ördögi fantáziának nevezte, és bár imponált neki, nem tartotta kivitelezhetőnek. Az al-Kaida néhány másik vezetője sem támogatta az elképzelést, mivel félték a minden addiginál erőteljesebb amerikai visszacsapástól. 1999 áprilisában bin Laden mégis zöld utat adott a támadás előkészítésének, noha afganisztáni vendéglátóik, a tálibok, tartva az amerikai válaszlépéstől, határozottan ellenezték a tervet. A tálibok vezetőjét, Omar mollát fő ellenfelének, Massoud katonai parancsnoknak a megölésével engesztelte ki Osama bin Laden – két nappal 9/11 előtt. A gyilkosok a belgiumi Molenbeekből érkeztek.

2001. szeptember tizenegyedikét követően azonban az al-Kaida irányítási modellje fokozatosan átalakult. Bin Laden tartott attól, hogy ha az al-Kaida szigorúan egy személyes vezetéssel működik, a halála vagy elfogása a szervezet teljes romba dőlésével járna. Úgy gondolta, a *pókháló-szerkezetű* hálózat – amely többszörös centrummal és perifériával rendelkezik – ellenállóbb lesz, rugalmasabb és nehezebben legyőzhető. Ez a decentralizációs törekvés azonban nem aratott osztatlan

²⁷ Transcript of Usama Bin Laden Video Tape, <https://archive.defense.gov/news/Dec2001/d20011213ubl.pdf>, December 13, 2001.

sikert az al-Kaida vezetésében: feltették a szervezet egységét. (Mint később kiderült, nem alaptalanul...) Talán az Iszlám Állam bukását követő korszak fő irányát fogalmazta meg másfél évtizeddel korábban az a katonai parancsnok, aki fenntartásának így adott hangot: „Egy idea lettünk, nem egy csoport.” Vagy Ayman al-Zawahiri, mintha csak a virtuális hadviselés korát vetítette volna előre, amikor így bírálta a decentralizációs folyamatot: „Az al-Qaeda inkább egy üzenet lett, mint egy szervezet.”²⁸

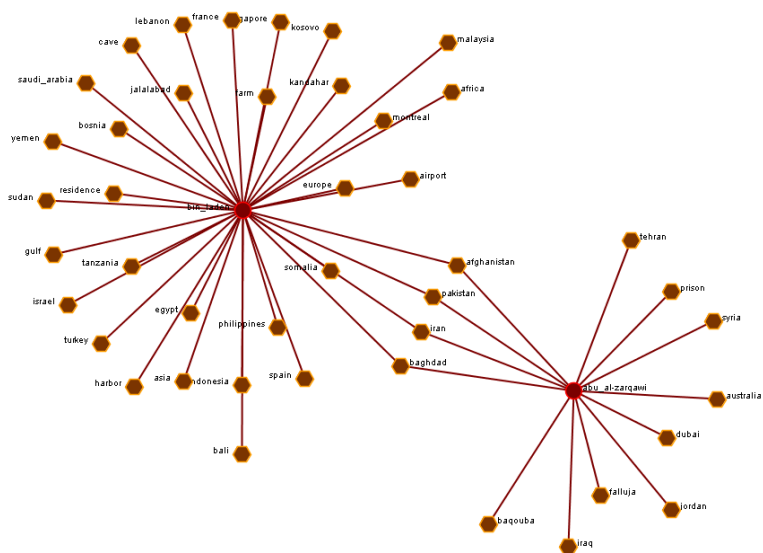
Bin Laden ugyanakkor aggasztotta is, hogy a döntések kikerülhetnek az irányítása alól. Folyamatos erőfeszítései dacára, hogy ellenőrzése alá vonja az önállósuló csoportokat, a pókháló-szerkezetű hálózati modell erodálni kezdte a terrorszervezetet. Beindította a rivalizációs törekvéseket, a vezetésért folyó harcra ösztönzött, és belső szakadásokhoz vezetett. Ezeknek a diverzifikációs mozgásoknak és átrendeződéseknek a fejleménye volt az is, hogy az al-Kaidához kívülről érkezett, köztörvényes bűncselekményekért korábban elítélt Al-Zarqawi, akire kezdetben „dossziét nyitottak”, előbb leválasztotta a szervezet törzséről az iraki al-Kaidacsoportot, az AQI-t (Iraki Al-Kaida), azután pedig a belőle ISI (Iraki Iszlám Állam) néven létrejövő szervezetből 2014 tavaszára kifejlődött az ISIS (Iraki és Levantei Iszlám Állam). Az al-Kaida és az Iszlám Állam közötti folytonosság, amint korábban magam is próbáltam rámutatni, nyomon követhető az európai terrortámadások mögött felfejthető kapcsolati hálóban is.²⁹ Megfontolandó Brian Fishman felvetése, hogy az Iszlám Állam „órája” – szemben az általánosan elfogadott nézetrel – nem 2014-ben, hanem 2006 októberében kezdett el „ketyegni”.³⁰ Érdekes apróság, hogy azon a földrajzi hálózati térképen, amely Osama bin Laden és al-Zarqawi utazásait ábrázolja, csupán néhány olyan országot találunk, ahol mind a ketten megfordultak. Szembeötlő, noha nem feltétlenül jelent többet, mint pusztán a tényt, hogy kettőjük közül csupán al-Zarqawi járt a későbbi Iszlám Állam területén, Irakban és Szíriában.³¹

²⁸ Ali Soufan, id. mű, 161. o.

²⁹ Hankiss Ágnes: *Átvélő hálózatok, Terror és Elhárítás*, 2018/1.

³⁰ Brian Fishman: *Presentation at the ICT World Summit 2018*, ICT.org.il

³¹ Kathleen M. Carley: *A Dynamic Network Approach to the Assessment of Terrorist Groups and the Impact of Alternative Courses of Action*, NATO, Defence Technical Information Center, October 2006.

powered by ORA (2006) CASOS Center @ DMU

A 2000-es évek közepére tehát az al-Kaida szervezetében bontakozik ki az a hálózati modell – az Iszlám Állam gyakorlatában teljesebbé válik majd –, amelyben a központi vezetés felé irányuló *vertikális* csatornákra rátelepülnek a félig autonóm csoportok, sejtek *horizontálisan* szerveződő gócai és csomópontjai. A pókháló-szerű hálózati működés is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a közvéleményben, sőt a biztonságkutatásban is makacsul tartotta magát a magányos farkas legendája – a valósággal szemben. A francia hírszerzés egyik 2016 februárjában készült belső jelentése megállapította: „Az Iszlám Állam által elkövetett támadásokból levonható ismeretek hitelesítik egy strukturált döntési lánc létezését, amely a terrorszervezet külső műveleteiért felelős.”³² Abdelhamid Abaaoud például 2015-ben ötvenezer eurót kapott, amit az Iszlám Állam külföldi műveleteinek a költségvetéséért is felelős al-Tunisi hagyott jóvá, de Abaaoud szabadon dönthetett a kiosztásáról és a felhasználás módjáról. Nagyobb szabású nemzetközi akciók esetében általában kis részekre bontva juttatták el a pénzt, többnyire a Western Unionon keresztül Törökországba, ahol átmenetileg egy olyan depozitornál helyezték el, aki nem volt az Amnyiat tagja. Az Európába gyilkos küldetéssel

³² Matthieu Suc: *Les espions de la terreur*, Harper Collins, 2018.

visszatérők megkapták a célpontot és a határidőt, de a kivitelezésben taktikai autonómiával járhattak el – ezért tűnhettek sokáig magányos elkövetőknek.

Abaaoud egyébként a párizsi és a brüsszeli terrortámadások forgatókönyvébe új taktikai elemet is beépített: a brüsszeli merényletekben műveleti feladatot osztott azokra, akik a párizsi támadásokban csupán logisztikai szerepet tölthettek be. Strukturált, többretű műveleti tervet dolgoztak ki 2016-ban is, amikor az Iszlám Állam vezetése újabb, nagy volumenű párizsi terrortámadást készített elő. A forgatókönyv öt különböző országban működő alvó sejteket kapcsolt össze egy olyan fedett hálózatba, amelyet közvetlenül az ISIS szíriai központjából irányítottak. Kulcsszerepet szántak benne két olyan dzsihadistának, aki Strasbourgban kapcsolódott be az előkészületekbe. Tazi és el-Hanifa, akit „új Abaaoud”-nak is neveztek, 2013 óta munkálkodott alvó sejtek kiépítésén. Hamis útlevéllel, politikai menekültként érkeztek Portugáliába. Állításuk szerint politikai nézeteik miatt üldözték őket Marokkóban, ahol demokratikus reformokat szorgalmaztak. Megkapták a tartózkodási engedélyt, amellyel szabadon utazgattak egyik európai országból a másikba. A riói olimpia előtt két hónappal Rióban „vakációztak”, majd megérkeztek Düsseldorfba, pontosan az oda tervezett, de megghiúsult merénylet idején. Manchesterbe tartva azonban a britek visszatoloncolták őket Németországba, mivel hamis nevekkkel és okmányokkal próbáltak belépni az országba. Ami Németországban történt velük – azaz ami nem történt meg –, érthetetlen. Több mint egy évvel később ugyan letartóztatták őket hitelkártyacsalásért, de Hanafit két nap múlva már kiengedték. N. T. Pinto így összegezte az eset tanulságát: „...Hanafi és Tazi esete aláhúzza azt a veszélyt, ami abból ered, hogy dzsihadista szélsőségesek manipulálják az európai menedékkérelemre vonatkozó törvényt azért, hogy politikai menekültként juthassanak be Európába.”³³ A szerteágazó felderítés minden részletét nem ismerhetjük, ha azonban a francia Matthieu Suc átfogó munkáját hitelesnek fogadjuk el, a második tömegmészárlástól Franciaországot az a beépülő művelet védte meg, amelyet Ulysses fedőnéven a francia elhárítás tisztje vitt sikerre. Salah Eddine Gourmat, az Amnyiat embere felvette a kapcsolatot olyan francia dzsihadistákkal, akiket már korábban beszerveztek. Közöttük egy olyan iszlamistával, aki üzenetet kapott, hogy segítenie kell négy AK-47-es fegyver és lőszer eljuttatásában a fegyverkereskedőtől az ideiglenes

³³ Nuno Tiago Pinto: *The Portugal Connection in the Strasbourg-Marseille Islamic State Terrorist Network*, CTC Sentinel, November 2018.

rejtekhelyre. A vételárát a Montparnasse temetőben rejtették el. Utasítás szerint három Kalasnyikovot kellett elásnia a Montmorency-erdőben, megadott GPS-koordináták szerint, egyet pedig magánál tartani. Az iszlamista azonban megijedt, és bejelentést tett. Ekkor lépett a helyébe Ulysses, a francia elhárítás tisztje. Az Amnyiat tízlépcsős eljárást használt az esetleges beférkőzők leleplezésére. Mielőtt megküldték a GPS-koordinátákat, az eljárásnak Ulysses is alávetették, aki átment a teszten. Az internetes kapcsolatot később személyes találkozások követték. A hálózat felgöngyölítéséhez igen szerteágazó, fiaskókkal tarkított, országokra és különböző régiókra kiterjedő nyomozások vezettek. El-Hanafit és társát az Ulyssessel történő egyik személyes találkozás alkalmával letartóztatták.

A pókháló-szerkezetű hálózat sajátossága az is – és a hálózatok rekonstrukcióját sokszor igencsak megnehezíti –, hogy egy-egy szerepkörrel kapcsolatban párhuzamosan több név is látótérbe került. Abaaoud „felső kapcsolataként”, az európai merényletek szíriai parancsnokaként felmerült már az elmúlt években al-Faransi, al-Tunisi („emir of foreigners”), Shalim Benghalem, Abu Ahmad neve is, de néhez volna bizonyossággal eldönteni, hogy feladatuk pontosan miben különbözött. Georg Heil a német szolgálatoktól kapott adatok birtokában rajzolta fel annak az Abu Walaának a hálózatát, aki a berlini karácsonyi vásár támadóját, Anis Amrit is irányította. Abu Wala, az Iszlám Állam németországi „helytartója” szabta meg a munkamegosztást a regionális parancsnokok között. Észak-Rajna-Vesztfália egyik operatív vezetője volt például az a szerb származású Simeonovic, akit mint Anis Amri egyik fontos kapcsolatát és mentorát magam is említettem korábban – de meghatározó szerepe a németországi dzsihadista hálózatban csupán Georg Heil feltáró munkájából válhatott világossá.

CÉLPONTOK ÉS MÓDSZEREK „BÚVÓPATAKJA”

Számos, bár önmagában talán nem bizonyító erejű adat és összefüggés tükrében azt mondanám, hogy a dzsihadista terrorszervezetek gyakorlatában a célpontok és a módszerek megjelenése búvópatakszerű rajzolatot követ – az al-Kaidától az Iszlám Államig. Ezek a lappangó célpontok vagy módszerek felbukkannak valahol, azután, ha a terv megghiúsult, alámerülnek, majd évekkel később testet öltenek: másutt. A *Charlie Hebdo* vagy *Nizza* például már évekkel korábban is kijelölt

célpont volt: egy Boudina nevű terrorista 2014-ben indult vissza a merényletek forgatókönyvével Párizsba, őt azonban a francia elhárítás időben lekapcsolta. Fabien Claint már 2009-ben azért tartóztatták le, mert a Bataclan megtámadására készült. Az al-kaidás veterán, Abu Qatada bűnlajstromán már 2001-ben a strasbourg-i karácsonyi vásár felrobbantásának az előkészülete is szerepelt. Tizenhét évvel később az ISIS-hez köthető Chérif Chekatt nyitott tüzet, és ölt meg három embert a strasbourg-i karácsonyi vásár közelében.

A módszerek némelyike is alvó állapotból került ismét terítékre. 2018 júniusában a német titkosszolgálat felderített egy már végső fázisában járó terrorcselekményt, amelyet egy, az Iszlám Állammal kapcsolatban álló tunéziai menekült készült elkövetni. Korábban kétszer is megpróbált csatlakozni az ISIS-hez, de a törökök visszaküldték. Sief Allah H. robbanóeszközt akart megtölteni ricinnel, amely belelegezve is halált okozhat. Előállításával már az al-Kaida és szélsőjobboldali szervezetek is próbálkoztak, de ekkora mennyiséget, mint Sief Allah H., senki sem tudott előállítani. 2002-ben az Ansar al-Islam kísérletezett mérgekkel és mérges gázokkal az al-Kaida vezetésének az irányításával és finanszírozásával. Ricint juttatva a levegőbe kacsákat, csirkéket öltek meg, és egyszer emberen is kipróbálták a port egy iraki piacon, majd az áldozatukat hazáig követték, és figyelték, hogyan hal meg pár nappal később. 2012-ben az *Al-Qaeda Airlines* magazin harmadik száma a ricin és a nikotin mérgeként való előállításával foglalkozott.³⁴ Ricinnel volt megöltve egyébként annak az esernyőnek a hegye is, amellyel a KGB gyilkolta meg a bolgár ellenzéki Markovot 1978-ban Londonban.

A kölni merénylő az interneten szerezte be a magokat, majd porrá őrölve egy hörcsögön tesztelte a szert. A rajtaütéskor a lakásban lefoglaltak 84,3 milligramm ricint, több mint 3 ezer magot és biológiai bomba előállításához alkalmas alumíniumport. Három mobiltelefonján 180 ezer fotót, 33 ezer szövegfájlt, 9 ezer üzenetet és 2000 videót találtak; volt közöttük propagandaanyag és kézikönyv is. Az Iszlám Állam embereivel Telegramon tartotta a kapcsolatot. A ricin előállítását bemutató 2016-os dzsihadista videót két egyiptomi franciánál is megtalálták Párizsban 2018 májusában. 2018. október 15-én pedig az ISIS egyik médiacsoportja buzdította a nyugati országokban élő muszlimokat, hogy használjanak biológiai fegyvert a

³⁴ Jihadi Websites Monitoring Group, Periodical Review: Summary of Information from Jihadi Forums, ICT.org.il, August 2012.

civil lakosság ellen. Mellékeltek egy videót is, amelyben elmagyarázták, hogyan lehet előállítani, és vallási szempontból mi igazolja a használatát.³⁵ A dzsihadista médiában virtuálisan megjelenő vagy meghíúsult cselekmények részét képező célpontok és módszerek tehát akkor is megérdemlik a figyelmet, ha szórványos felbukkanásuk után látszólag alámerülnek, eltűnnek a nyilvános fórumokról, mivel lappangó állapotukból bármikor ismét előkerülhetnek. 2003 augusztusában a Nemzetközi Terrorelhárítási Intézet elemzője joggal feltételezte: „A ricint, ami a ricin magjából nyerhető, viszonylag könnyű előállítani és raktározni. A mérge szétoszórható a levegőben, hozzáadható ételhez vagy italhoz, vagy ráfújható felületekre...” A párizsi és londoni letartóztatások pánikot és rémhírt keltettek, miszerint terroristák nem konvencionális támadást terveznek valahol Európában. Mindazonáltal máig nem került elő komoly bizonyíték, hogy terroristáknak valóban sikerült volna olyan anyagokhoz jutni, amelyek egy ilyen támadáshoz szükségesek.³⁶ A 2000-es évek elejének szórványos kísérletezései 2018-ban hajszal híján eljutottak a megvalósulásig. Lehetséges, hogy a ricin előállítása és használata most egy időre eltűnik a dzsihadista fórumokon szorgalmazott módszerek közül – de talán csak azért, hogy bizonyos lappangási idő után, amikor már senki sem számít rá, ismét elővegyék.

„Az üzenet hozóját megöltük, de az üzenet él” (Ali Soufan). Ha pedig az üzenet él – folytathatjuk a gondolatot –, előbb-utóbb megtalálja a közvetítőjét. Ma még talán nem rajzolódna ki világosan a diverzifikációs folyamat fő irányai és törésvonalai, de annyi valószínűsíthető, hogy az Iszlám Állam szíriai és iraki összeomlása a dzsihadista terrorizmus történetében csupán egy fejezetet zárt le, nem egy korszakot.

³⁵ Summary of Information on Jihadist Websites, July 2018, JWMG Desk, ICT.org.il, 15/10/2018.

³⁶ Shahar Yael: Ricin discovery is the first hard evidence of planned non-conventional attack in Europe, ICT.org.il, 08/01/2003.